

voorden. Maar soo gaan sij aan; en teegen de uitgezelsheit van het Woort Gods / en teegen de Wijsheit Gods / die de kracht en het gebruik van sijne woorden ten volsten kennende / de selve niet gebruikt heeft in een bepaalde en mindere sin / sonder daar van genoegsaame blijt te geeven. Als nu veel onder ons heedenwaags niet anders met 'er daat willen / gelijk sij meenigmaal sich soo verblaaren / wanneer sij dzingen / dat de woorden in de Schriftuure dat alles beteekenen het geene sij kunnen beteekenen; soo brengen sij niet nieuws of groots dooz den dach / het geene niet van allen alrijt geleert is / en schijnen met een deese reegel niet selden of weinich te misbruiken in de verklaringe der Schriften selve / wanneer sij deese en geene beteekentisse van een woort in de eene plaats stellen om dat sij in een andere gebonden woort / en meenigmaal beteekentissen die ten uitersten van malhanderen verscheelen in de selve plaats ut dien hoofde te saamen voegen. Het welke niet geschieden moet / wegens het geene van den Sin en de Reegelmaate der Uitlegginge te vooren geselt is. Soo dat men seggen moet / dat alle dat geene / het welke volgens den te saamenhang en gevolgelyk het oogmerk Gods tot eene beteekentisse van woorden gebracht / dooz de woorden beteekent woort.

Het Einde der Schrift, zijnde de Saaligheid der Uitverkoorenen en Gods Eere.

L. **H**it alle het geselde is seer klaar / dat het Oogmerk der Schrift zij de Saaligheid der Uitverkoorenen; volgens Joh. v. 39. 2. Tim. 111. 15. Jac. 1. 21. &c. en Joh. xx. 31. Maar deese zijn geschreven, op dat gij geloovet, dat Jesus is de Christus, de Soone Gods, en op dat gij geloovende het leeven hebt in sijnen naame. Gelijk dan in de Schrift niet alleen de waare wech der Saaligheid woort aangewezen 2. Tim. 1. 10. en de mensche tot het bewandelen van die aangefet Tit. 11. 11. 12. maar ook Godt dooz sijn Geest met de Schrift werlt tot des selfs daadelijke Saaligheid; welke eebentwel niet anders als een zedelijke uitwerkinge des Woorts is / die daarom op des selfs predikinge niet teegenstaande het verderf der Leeraaren volgen kan Phil. 1. 15. 18. maar ook niet altoos volget Jef. LIII. 1. Lxv. 2. en 2. Cor. 11. 15. 16. Want wij zijn Goode een goede reuk Christi, in de geene die saalich worden, en in de geene die verlooren gaan, den deelen wel eene reuk des doots ter doot, maar den geenen een reuk des leevens ten leeven. Alrijt bereikt eebentwel de Schrift haare hoogste en uiterste einde / welke is de Eere Gods, die soo in de Schriftuure is geopenbaart Exod. xxxiv. 6. 7. 2. Cor. 111. 18. &c. dat sij in de Saaligheid der Gelovige en het Verderf der Ongelovige beide krachtelijc woort bertoont.

DER

DERDE HOOF T - D E E L

Van de Godts-Dienst.

De Godts-geleertheit / uit de Schriftuure gehaalt / leert ons de GODTS-DIENST, ofte RELIGIE, gelijk sij bij de Latijnen genoemt woort / om andere Woorden. Speelingen voorbij te gaan / als een Verbintenisse, van Godt aan den mensche dooz verfoentisse / van de mensche aan Godt dooz waarcachtige liefde / van de mensche aan sich selven dooz maatigheid en ziels bezorginge / van de mensche aan sijnen naasten dooz oprechte geneegtheit Gelijk dat woort alsoo wel bij de Helden als bij de Christene Gut vaaders gebruikt woort.

II. **B**ij de Hebræen vindt men hier veel naamen van Kennisse, Dienst, Vrees, Lietde, Aanroepinge &c. Gods; booven welke alle noch tang die van Godts Wech of Weegen uitmunt. Waar dooz de Schriftuure wel somtijts beteekent de Maniere van handeling die Godt selve hout / als Jef. Lv. 8. 9. en Ezech. xviii. 25. noch segt gij lieden, de wech des Heeren en is niet recht, hoort nu d' Huis Israels, is mijnen wech niet recht? &c. maar ook meermaalen de Godtsdienst der menschen / die van Godt uitgebonden / en voorgeschreeven / saa ook in hem allervolmaaktst uitgebruikt / hem waerlijc aangenaam / en tot sijne saallige gemeenschap leidende is / als onder andere Gen. xviii. 19. want ik hebbe hem gekent, op dat hij sijne kinderen en sijnen huise naa hem soude beveelen, en sij den wech des Heeren houden, om te doen gerechticheit en gerichte &c. en Psal. xxv. 9. hij sal de sagtmoedige sijnen wech leeren. Bij den Hebræen is ook de Wet soo veel als een Wech-wijsinge, en een Leeraar als een Wech-wijzer. De Griekische verscheidene naamen van Godtsdienst / die seer krachtelijc zijn / of ook de bij-naamen / die tot onderscheidinge van de Waare Godtsdienst daar bij woorden gevoecht / sullen wij hier niet ophaalen.

III. **T**ot de verscheidene beteekentissen van de Godtsdienst of Religie behoort het / dat die naame dikwijls dooz de Uiterlijke Daaden en Plechtelijcheeden van de selve genoomen woort / gelijk men soo van Godtsdienstige plaatsen en tijden spreekt / en de Religieusen bij de Papisten een naame van de Nonniken is; maar anders sijn beteekent de geheele maanere van de Kennisse en Dienst Gods / soo die verkeert als die betaamelijc is / soo die in den rechten Adame als die in den gevallen mensche plaats heeft / soo van nature als dooz besondere Openbaringe / op welke laatste wij hier sien.

III

IV. En

De N van R wort v klaart.

Andere Naamen van de Godtsdienst in het breenf en daar der die den We Godts.

De Verscheide Beteekentisse van de Godtsdienst v aangew ten.

En der fel
ver Be
fchrijvinge
gegeeven.

IV. En soo woort van de Godts-dienst van ons beschreeven / dat
zij is; De rechte maniere van Godt te kennen en te dienen, tot
saaligheid van den sondigen mensche, en tot eere van Godt. *Ge-
lijk als Paulus soo spreekt* Tit. 1. 1. 2. van de Kennisse der Waar-
heit die naa de Godtsaaligheid is, in de Hoop des eeuwigen levens;
en deese dingen de eene de andere medebezengen. Want de Kennisse
Godts leidt tot zijn Dienst / sijne Dienst tot 's menschen Saalig-
heit / de Saaligheid tot Eere van Godt; en van gelijken vercische
Godts-eere des menschen Saaligheid / deese Saaligheid Godts
dienst / en des selfs dienst sijne kennisse.

De Onder-
scheidinge
van de Da-
den der
Godts-
dienst.

V. Doorts staat aan te merken van de Daaden van de Godts-
dienst 1. Dat eenige uit des selfs natuire onmiddelbaar vloeyen,
en alleen omtrent Godt worden geoesent; maar andere alleen steu-
nen op het Goddelijk gebot, die van ook de Schepfelen wel tot
haare boozwerp hebben. Waar toe eentigins behoort de Tweerde-
lele Caafel van de Wet / en de verscheidenheit der plichten tot wel-
ke ons het Euangellium aanmaant Tit. 1. 11. 12. &c. 2. Dat deese
se alle beide zijn; of Inwendich, als liefde, vreesse &c. of Uitwen-
dich, als de stichtinge van Godts huisen / toezenginge van offer-
handen / gifte van aalmoesen etc. of Gemengt, als de aanroepinge
Godts / het gehoor des Goddelijken Woorts etc. En moogen alle
deese daaden / of zij schoon niet te gelijk in het werk worden
gestelt / en de natuurlijke en inwendige de booznaamste zijn / in de
Waare Godts-dienst niet van malhanderen gescheiden worden.

De onder-
scheiden
Kennisse
der Ge-
soofs stuk-
ken wort
geroont
een wesen-
lijke stuk
van de
Godts-
dienst te
zijn.

VI. Verscheiden verschillen zijn hier oover de Kennisse van Godt;
waar van de eerste is; of de Waare Godts-dienst bestaat alleen in
de Onderhoudinge der Geboden en Hoop der Beloften / sonder
dat'er eenige besondere Kennisse of Geloove van de van Godt ge-
oopenbaarde Leer-stukken behoort bij te koemen. Het geene de So-
cianten en Remonstranten driffen / op dat zij de Pelagianerije en
Onverschilligheit van allerleie Godts-dienst souden staande houden;
of inboeren; maar wij'reenemaal toochenen. 1. Om de Goddelij-
ke Oopenbaaringe, die sich verder als tot Geboden en Beloften
alleen uitstreckt / en ons ook oopeninge van Godt / van Christus /
en van den mensche selve / geeft / en die niet te vergeefs geschiet is.
2. Om de beelerlele Aanprijnginge van de Kennisse en het Geloove;
in de Goddelijke beveelen / 1. Tim. 11. 4. welke wil dat alle men-
schen saalich worden en tot Kennisse der waarheit koemen; in de Be-
loften / Jer. xxxi. 34. zij sullen mij alle kennen van haaren kleinsten af
tot haaren grootsten toe, spreekt de Heere; in de heeringe van de
saaligheid aan de selve / Joh. xv. 11. 3. dit is het eeuwige leeven dat
zij kennen den eenigen waarachtigen Godt en Jesum Christum dien gij
gefondent hebt; in de bestraffingen en bedreigingen oover de onwe-
renghet / 2. Theff. 1. 8. met vlammen den vure waake doende oover
de

de geene die Godt niet en kennen; in de wenschen van het toene-
men in de kennisse / Col. 1. 9. 10. dat gij moogt verwout worden met
de kennisse van sijnen wille in alle wijsheit en geestelijk verstant &c.
vrucht draagende en wassende in de kennisse Godts; eindtelijk in de be-
noemtinge ofte beschrijvinge van de Godtsdienst / Jef. xi. 9. de aar-
de sal vol kennisse des Heeren zijn, gelijk de wateren den boodem
der zee bedekken &c. 3. Om de Nootsaakelijkheid van kennisse
en geloove; soo tot de Onderhoudinge van de Geboden, van
welke dat van het Geloove in Christus het eerste is Joh. vi. 29. de
welke wij onderscheidenlijk moeten weten om se te doen / en wel-
kers beelerlele verplichende macht wij uit de Goddelijke Majesteit
en weldaadigheit moeten leeren; als tot de waare Hoop der Be-
loften, welke het Geloove in Godt als onse Verlosser in Christus
doort af nootsaaktelijk vereischt. Waar teegen te vergeefs inge-
bracht woort. 1. Dat de Kennisse sonder Gehoorzaamheit niet Ge-
noegzaam, en de eerste van een veel minder weerdige als de laat-
ste is. Het welke wij beide geern toestaan / als teegen ons geen-
sins stridende / terwyl het Lichaam ook blijft een waarachtich
deel van den mensche / of het selve schoon alleen of ook boozna-
melijk den mensche niet uitmaakt. 2. Dat in allen volke die Godt
vrees en gerechtigkeit werkt hem aangenaam is Hand. x. 35. Want
daar woort alleen het onderscheit van volken onder den Nieuwen
Testamente weegenoomen; en in de vreesse Godts en werkinge
van Goode behaaglijke gerechtigkeit woort de kennisse van hem / ook
in den Messias / schoon min volmaakt / doort af vastgesteld. 3. Dat
de meeste hoop der menschen dus soude verlooren gaan. Het gee-
ne weder geensins ongerijmt is / naadient alle menschen het eeu-
wich verderf hebben berdent / en Paulus ook de Heidenen van den
waaren Godt en Christus onkundig aan het selve toewijst.

VII. Tot beeter verksijnginge van deese Kennisse woort somtijts Tot v
krijgij
van c
kenni
mach
den v
waffen
niet r
den t
een A
meene
Twijf
ge aan
gehecl
Godts
dienst fier kwaalijk aangeraaden een Algemeene Twijfeling van alle
Godtsdienst te gelijk met des selfs Beginsel; doort welke naamelijck
een Christen mensche / tot genoegsaame jaaren van een rechte on-
derscheidinge gekoomen zijnde / en sich der Godtsdienst sullende
beneerstigen / weegens de veelheit der dingen die hij in sijne kind-
sche jaaren sonder genoegsaame gront of ondersoekinge op het seg-
gen van andere heeft aangenoomen / alles met opset en opschoytin-
ge van sijn oordeel eens soude moeten in twijfel trekken / en soo
doort die tijt niet meer naa het Christendom selve als naa het Turk-
dom neigen. Want docht raat men op die wijze de Ongehoobigheit
selve den menschen aan / de welke doort geen hoortheit van tijt of
goede oogemerk ooit kan worden goetgemaakt; en leert men dus de
Hellige Geest / die wij tot den volwassenen ouderdom toe den men-
schen niet konnen ontrekken / doort een tijt in der daat weder staan;

en hout men' alsoo het spoor van den Satan ontrent onse eerste Boorzouders bereeden; en want men te geijst alle ondertwys der kinderen uit / als door welke maar onnutte schadelijke en naaderhant met moeite afteleggene boorzoudelen worden ingeboesemt; jaal leidt men eindelijc de menschen in een seer gebaarilyke berockinge / die sij alle daagelijcs volgens Christi lesse afbidden. Hebben wij immers veele dingen in onse kintshheit sonder Schriftuurlijke grond verkeerdelijc aangenoomen / die konnen wij door vergelijkinge der Schriften daar naa wel van anders onderscheiden / en de bewijzen der aangenoemene saaken naa behooren weegen / sonder ons in sulken schrikkelijken genaar van een Algemeene Twijfeling te begrepen; seben gelijs wij tot het einde van onse leeden doen moeten / daar onse feilbaarheid altoos sal blijven dueren / en de allerdoorzienste haar nooit van alle dwaaltinge eenemaal sullen konnen ontslaan. Wy merken hier bij doozts aan / dat geensins alle die geene / welke booz de Wijsgeertige Twijfeling staan / de selve dus in de Godsgeleertheit ooverhengen / somtijts ook teegen dit doen haar hzachtich aankantende; maar dat eebentwel deese ooverhenging der Twijfeling op de heeden daagse Wijsgeertige gronden seer gemaklijs boozgaat / naadien de menschen in het stuk van den Godtsdienst niet mit sekerere gangen behooren te gaan in het midden van veele oude dwaaltingen / als in het stuk van de menschelijche Wijsheit. Gelijs wij boozts wel te onderscheiden hebben die geene welke in verkeerde Godtsdiensten sijn opgevoet / en daarom eerst tot twijfeling daar naa tot verwoerpinge van haare gronden moeten worden gebracht / van die geene welke Godt door sijn besondere genaade in de Waarheit en Rechte Godtsdienst heeft laten spreken.

VIII. In de Godtsdienst is ook hier de Wijsgeertige Reegel / van de nootzaakelijchheit der Duidelijke en Onderscheidene Bevattinge, seer dubbelsinnich. Want men kan die verstaan met opsicht op de Saaken selve / gelijs sij in haare eerste oorsprong bij de Wijsgeeren genoemen wort / en het oordeel dat hier op de bevattinge boozts volgt ook oover de saaken selve gaat; en dan kan men se geensins toestaan / van weegen de Verborgeneeden des Geloofs / die wij om der selver hoogheit / onse eigene ooverdijgende gesicheres swakheit / en gebrek van genoegsaam licht / hier in dit leeden nooit geheel duidelijc en onderscheiden bevatten sullen of konnen. Man de andere kant kan men die bijgebrachte Reegel ook te hntel hringen op de Goddelijche Oopenbaaringe der Saaken / waar van wij uit de Schrift sekerelijc een bevattinge moeten hebben / indien onse geloobe niet menschelijc maar Goddelijc weesen sal. Maar of men die Bevattinge soo Duidelijc en Onderscheiden noemen mach / twijfelse ik seer; daar alle dingen niet volkoomen vast maan

ook.

ook eenige waarschijnelijc uit de Schrift worden gehaalt / en men in het zedelijche ook niet teegen de twijfeling van sijn gemoet mach handelen / jaal ook tot de duidelijke en onderscheidene bevattinge der oopenbaaringe die van de saake selve soude konnen worden verzeijcht / om daar uit te oordeelen / of de oopenbaaringe eigenlijc of oneigenlijc te verstaan zij / en in wat sin die zij op te varten; gelijs als dit laatste uit de uitkomst der besondere dzisten in sommige al geblecken is. Onderwyschen staan wij seer geern toe / dat men naa een duidelijke en onderscheidene bevattinge der Goddelijche oopenbaaringe met alle neerstigheid en zedigheid behoort te trachten; en wenschten wij ook / dat die her meeste daar meede somtijts willen schijnen op te hebben / haar in der daat in dit stuk wat meer belijtigden / sonder aan de dzisten van haar selve of van andere te veele toe te geeden.

IX. De Stukken van den Godtsdienst worden onderscheiden in Stellige en Loochenende, in Beschouwende en Werklijke, in die geene die tot het Beginsel behooren en tot de Besluiten daar uit gehaalt / maar allermest in die / welke Min en Meer Nootsaakelijc sijn / tot de Gemeenschap of van deese en geene Kerke, of van de Saaligheid selve / en dat om te Weeten of te Gelooven en om te Doen. De Meest-Nootsaakelijche stukken worden doozgaans genoemt de Voornaarste, of Hooft, of Beginsel, of Wortel, of Gront, en Fondament-stukken; gelijs de Schrift ook dus met de Zooden boozgaat / onder andere Col. 11. 19. 1. Tim. 111. 15. Hebr. 7. 12. VI. 1. 2. en 1. Cor. 111. 12. Want niemant en kan een ander fundament leggen dan het geene gelegd is, het welke is Jesus Christus. Teroijt nu deese naamen verkeerdelijc worden gebruikt / verstaan wij hier dooz de Gront-stukken voornaamelijc die / welke of blootelijc niet geweeten, of anders naa kennisse verwoerpen zijnde, de volwaffene menschen volgens de geoopenbaarde wille Godts van de saaligheid uitsluiten.

X. Het is een spitsvinnige list van veele heeden daagse Papijken, dat sij / met boozwendel van onse Aftwijkinge van haar en beschuldiging teegen haar / maar inder daat om van de behattinge der geschillen selve ons af te trekken en de min-gedefende te berstriken / eer en meer dzingen op het ondersoek van het Gewichte als van de Waarheit der stukken die tusschen ons en haar in geschil koomen. Daar doch de natuurlijche Schikkinge der Saaken leert van het eenboudigste en lichtste / als de Waarheit is / tot het te saamen-gevoegde en swaardere / als daar is het Gewichte / booz te gaan; en de Teraaren van alle eeuwen in soo te doen Christus en de Apostelen hebben naagebolgt; en Godt wil / dat wij in alles de waarheit van de leugen onderscheiden en omhelsen sullen; en studeelijc alle soo wel min als meer nootsaakelijche stuk-

B 3

Onder
dinge
Stuk
van d
Godt
dienst
welke
leegen
de He
Gron
stukke
selve
schred
wordt

Terge
heeden
sche P
sten w
getoor
dat me
onders
ken m
naa de
heit als
het gev
te der
ken.

ken van een genoegsaame nuttigheit en gewichtige zijn om se wel te onderzoeken / uit Rom. xv. 4. Al wat te vooren geschreeven is , dat is tot onser leeringe te vooren geschreeven &c. Sonder dat hier teegen gelt ; of onse eigene gewoonte, van in het leeren sommijts het gewichte der saake booz af aan te teekenen / als het welke seer veelte verscheelt van een volle behandeling van dat gewichte teegen die geene die buiten ons zijn ; of de meerder nuttigheit der behandeling eener waarheit als men van des zelfs gewichte oobertuigt is / naadten het verdoog der waarheit teegen de dwaalinge in sich selven altoos nuttich genoeg is / en men door het verholg van des zelfs gewichte dat daar naa noch nuttiger kan maaken ; of het boozwensel van onse afwijkinge en beschuldiging teegen haar / welke beide dingen wij haar ook niet recht kunnen toeschrijven / tertoegt hier de booznaamste saake niet is deese of geene onse of haare daat / maar onse wederzijdse Geloofe en Godts dienst.

En met een aangeweesen, hoe verkeerdelyk sij in die dingen, welke wij niet gelooven, ons alleen de last van Bewijs willen opleggen, haar selven die ontrek-kende.

XI. Tot de selve arglistigheit behoort het / dat de Papisten, die deesen Nieuwen Handel wech drijven / van gelijken willen / dat wij in de onderzoekinge / beide van waarheit en gewichte / en dat soo wel in het geene wij verwerpen als aanneemen / alle last van Bewijs op ons neemen, en haar selven volgens streng recht daar van volkoomen ontslaan ; op dat sij alsof door gedultich bloot seggen en loochenen haare dwaalingen dies te gemaklijker souden staande houden. Waar door sij roonen. 1. Dat sij 'eenemaal afwijken / gelijk van deese andere Apostolische lessen 2. Tim. 11. 25. Tit. 1. 9. &c. soo besonderlijk van die van Petrus 1. Pet. 11. 15. 16. Maar heiligt Godt den Heere in uwe herten, en zijt alzeit bereit tot verantwoordinge aan een iegelijk die u reekenschap afeischs van de hoop die in u is met sachtmoedigheid en vrees. En hebt een goede conscientie &c. 2. Dat sij in de wilt staan het boozbeelt / niet alleen van alle de Oude Leeraaren / maar ook van Christus en de Apostelen / die haare Leere bevestigden beweesen en krachtich toonden aan haare toehoorders / Hand. ix. 22. xvii. 2. 3. &c. 2. Cor. iv. 2. Maar wij hebben verworpen de bedekseln der schande, niet wandelende in archlistigheit, noch het Woort Godts vervalschende, maar door openbaaringe der waarheit ons selven aangenaam maakende bij alle conscientien der menschen in de teegenwoordigheid Godts. 3. Dat sij niet letten op onse toefant en gelegenheit in die stukken die wij verwerpen / als in welke wij eigenlijk niets gelooven of leeren / schoon wij niet recht gelooven en leeren konnen / dat der Papisten geloofe ijdel en verwoerpelijc is / op deese eene gront dat het selve uit de Schriftuere niet beweesen wort / soo lange als sulks van haar niet geschiet. 4. Dat sij niet een geen genoegsaame acht geeven op haare eigen staat en handel ; als de welke in die van ons verwoorpene stukken iets vast stellen / bij ons geensins ja ook bij haar selven niet vol-

hoor

doomen onseilbaar zijn / de nootfaakelijc des geloofs onder bezigtiginge van den Doel dzingen / en ons tot haare gemeenschap weder willen ooberhaalen etc. Gelijk dan / uit aanmerkinge van allen deesen / de Papisten van boegere tijden / niets van die archlistige spel hebben gewecten / of immers haar daar van niet bedent. En het zijn enkele bedekseln der schande / die aan alle kanten doozschijnen / welke sij soeken. 1. Ten deele bij de Godts-geleertheit, in de gewoande Macht en Onseilbaarheit van de Roomse Kerke / in onse rechtveerdige Afwijkinge van haar / en in een alleen Loochenende Christendom, het geen sij ons verkeerdelijk opdichten / die de zonden en waarheden daar van volkoomen vast houden / alleen haare daar bij bijgevoegde dwaalingen verwerpende. 2. Ten deele bij de Rechts-geleertheit, in onse beschuldigungen teegen haar / die wij geern willen bewijzen / en in haare Praescriptien of Rechts-Voorafweeringen teegen ons / als vijanden / aan den Wan oordersche / in zaken onkundich / vervalschers der bewijs-stukken / en stoorers van haar in een ooberlange besittinge etc. welke dingen alle of te beergeefs of valschelijc worden gesett / en in de subere onderzoekinge der waarheit des Godts-dienstes gansch weintich te passe koomen. 3. Ten deele bij de Reedeneer-konst, dat wij Opponenten of Bestrijders zijn / sij loochenende dat sij beeter weeten / wij ook boozte leeringe maar vijanden / die ons teegen de eerste beginselen aankanten etc. Welke saaken weder of niet waar worden bebonden / of tot haar oogmerk niet genoeg dienen. 4. Ten deele eindelijk bij de Kerkelijke Geschied verhaalen, in het boozbeelt van Tertullianus en Augustinus, van welke laatste sij deese haare Methode of Handelwech ook hebben benoemt ; daar het groot verheil van deeser Oubanderen en der Papisten handel / bij de oobereenkomst missechten van eenige woorden / al lange van de onse seer krachtich is getoont.

XII. Seer verscheiden zijn de Kenteekens, die hier van verscheidene gegeeven worden / om de Nootfaakelijke stukken van de anderete onderscheiden. Wij en konnen ons geensins hier voegen met die geene / welke spreken van een Algemeene Toestemminge aller genoemde Christenen / die wij nauwlijc in een eenich stuk sulken binden / en die de Satan seer licht soude konnen wechneemen door het verwoekken van een nieuwe afwijkinge ; ook niet met die / welke hier dzingen op de Urdrukkelijke Letter der Schrift / de welke wij ook in deese min nootfaakelijke dingen en soo niet in alle nootfaakelijke sullen binden ; boozte niet met de sulke / welke alleen op het geene Werkelijc is en tot onse Doen behoort / naadten de Hobtsdienst niet alleen in het doen maar ook in het weeten en gelooven bestaat ; al verder niet met de soodaanige / als ons tot de Algemeene Geloofs-belijdenisse leiden / welke doch van de Dienst

De Valc
en Wears
Ken reel
nen van
Nootfaa
kelijke
Gront-
stukken.
des Godd
dienstes.

Gew

Gods niet spreekt / en alle Hoofd-stukken des Geloofs niet uitdrukkelijk bevest / noch van de Apostelen selve afkomstig is / maar van de Oude Christene Kerke die naa gelegenheit van de ophoornende en aanwassende Kettersijen de Belijdenisse des Drie-Eenen Godts vermeerderd heeft; eindelijk noch in geenen deele niet de Papisten, die ons hier al weder aan het bloote Oordeel of Welbèhaagen der Kerke souden willen binden / waar van wij de gront niet en insetten sien en konnen bondich oordeelen. In tegengendeel houden wij die Stukken vooz Nootsaakelijk, sonder welke het werk van onse Saalghheit niet begrepen kan worden te bestaan; en welcher nootsaakelijchheit uitdrukkelijk in de Schrift voozkomt / of dooz bedzejinge van verdoemenisse teegen die geene welke se verworpen / als Joh. 111. 36. die de Soone ongehoorsaam is, die en sal het leeven niet sien, maar de toorn Godts blijft op hem, en Gal. v. 4. Christus is u ijdel geworden, die door de Wet gerechtveerdicht wilt worden, gij zijt van de genaade vervallen, of dooz belofte van de Saalghheit aan die geene welke se omhelsen / als Joh. xvii. 3. en dit is het eeuwige leeven, dat sij u kennen den Eenigen Waarachtigen Godt en Jesum Christum dien gij gelonden hebt &c.

Eenige Hoofden, tot welke men de Nootsaakelijke stukken brennen kan.

XIII. **Al** de toepassing van deese Kentteekenen vlijt het Nootsaakelijk / dat tot de Nootsaakelijk Stukken behooren. 1. Het Geloove der Heilige Schrift, als het van Godt ingeebenede Beginsel des selfs. Hoewel dit omtrent alle de besondere Deelen daar van niet eeden nootsaakelijch schijnt / als het niet erkennen van die maar niet voozkomt uit een Kettersche kwaatwilligheit omtrent de Leerstukken daar in begrepen / maar uit eenige andere oorzake / swaarrighheit van omstandigheeden / of oude twijfelingen in de Kerke. 2. De Kennisse van den Drie-Eenen Godt, met sijne Volmaaktheden en de Vertooningen daar van in de Werken van Schepplinge / Onderhoudinge / en Verlossinge / naa sijn eigen Gevoelich Voorneemen; en desselfs Dienst, oovereenkomstich met die kennisse. 3. Der Menschen Eelende, dooz de Sonde en straffe / tot allen uitgestrekt. 4. De Kennisse van Christus, als de Eenige volmaakte Middelaar, ten aansien van sijne Naturen, Ampten, Staaten, en Weldaaden.

Te vergeefs en verkeerde-lijk drijven de Papisten ons tot het stellen van een secker vast Getal der Nootsaakelijke Stukken.

XIV. **Tot** deese of diergelijke Hoofden, onder welke alijt meer andere saaken begrepen zijn / kan men de Nootsaakelijke Stukken brengen. Doch wanneer de heebendaagse Papisten van ons eischen / dat wij die tot een Secker Getal bepaalen / oordeelen wij; dat sulks gansch Niet Nootsaakelijk zij / daar nochte de Oude Kerke nochte de Schrift ons voozgaat / of deese sulks ooit belast; dat sulks ook Niet Nutrich is / of tot bevestiginge van onse eigen geloobe / of tot wederlegginge der dwaalingen / of tot bevoorderinge van Goddvrucht; dat sulks vooz Niet wel Moogelijk wort bevonden / niet / gelijch

gelijch eenige hebben gewilt / om dat wij soo paalen aan de Goddelijche Macht en Goetheit souden stellen / (terwijl wij hier alleen van de gewoone en groopenbaarde wech der saalghheit spreken / en andersins die selve swaarrighheit teegen souden stellen van elk besonder nootsaakelijk stuk soude konnen worden ingebacht /) maar om dat de Schrift selve somtijts deese en dan wederom geene stukken als nootsaakelijch aanmerkt / als met naame / dat Jesus Christus is de Soone Godts Hand. viii. 37. dat Godt den Heere Jesum uit den dooden heeft opgewekt Rom. x. 9. dat Jesus Christus is gekruicigt 1. Cor. 11. 2. dat Jesus Christus in het vleesch gekoomen is 1. Joh. 1v. 2. &c. en om dat het eene stuk alijt veele meer andere in sijne kracht bevest; dat sulks etdelijch vooz Schaadelijk moet worden gehouden / om dat de Beloovige soo van de saaken tot het getal der selve worden afgetrokken / de menschelijche traagheit daar uit gelegenheit neemmen soude tot minder voortgang in kennisse / en aan de Papisten eeden daar dooz gegeeven wort tot onnutte bitterijen. Te vergeefs werpen deese ons teegen. 1. Dat eenige onser Goddsgeleerden dat geelde Getal veers hebben bepaalt. Want die hebben alleen eenige Hoofden daar van opgetelt / gelijch ook wij te vooren hebben gedaan. 2. Dat hier uit veele nut te verwachten is / in het voozkoomen van Scheuringen / vermijden van Kettersijen / en bekeeren van Ongeloovigen. Want alle die nuttighheit kan men / sonder bepaalinge van getal / uit de behoorzijke onderscheldinge der nootsaakelijke stukken genoegsaam erlangen. 3. Dat onse gronden van de Duidelijchheit en Genoegsaamheit der Schrift in het Nootsaakelijke ons tot deese Getals bepaalinge nootsaaken. Want die sien niet op eenig getal der saaken / maar op de saaken selve.

XV. **Ondertusschen** zijn wij hier aan de eene kant bzeemt van den handel der Papisten, die al het geen de Kerke bevest vooz nootsaakelijch om te gelooven den menschen opdingen; en aan de andere kant herfoesen wij te gelijch de leeringe van Socinianen, Remonstranten, en alle die op sijn Pelagiaansch een al te groote onverschillighheit van Godts-dienst drijven / dooz welke sij het Getal der Gront of Hoofd-stukken al te seer verkleinen. Gelijch de Socinianen doozgaans als nootsaakelijch om te gelooven opgeeven / van Godt alleen ses dingen, te weten sijn Zijn, Eenigheit, Eeuwighheit, Rechtveerdigheit, Wijsheit, en Macht, en van Christi Nature naulijks iets, en van Christus in het geheel niet anders als het geene behoort tot de kennisse en onderhoudinge van Godts wille dooz hem geopenbaart in het gemeen. Teegen welke men te rechte aanmerkt; dat sommige van dese leden somtijts wel meer stukken selve als nootsaakelijch voozbrengen; dat wij met deselve saa met krachtiger bewijzen / als sij by deese stukken voozbrengen / konnen bekeeren de nootsaakelijchheit van het geloobe der Drie Goddelijke Personen / van